ומי מצית מוקמת לה לר' שמעון כר' עקיבא והא [ו]תניא [א]הקדיש שלשה אילנות ממטע עשרה לבית סאה הרי הקדיש את הקרקע ואת האילנות שביניהם לפיכך כשהוא פודה פודה בית זרע חומר שעורים בחמשים שקל כסף [ב]פחות מכאן או יותר על כן או שהקדישן בזה אחר זה הרי זה לא הקדיש לא הקרקע ולא את האילנות שביניהם [ג]לפיכך) כשהוא פודה פודה את האילנות בשוויהן ולא עוד אלא אפילו הקדיש את האילנות וחזר והקדיש את הקרקע כשהוא פודה פודה את האילנות בשוויהן וחוזר ופודה בית זרע חומר שעורים בחמשים שקל כסף מני אי [ו] רבי עקיבא הא אמר מוכר בעין יפה מוכר וכל שכן מקדיש [ז] אי רבנן הא אמרי מוכר הוא דבעין רעה מוכר אבל [ח]מקדיש [ד]בעין יפה מקדיש אלא פשיטא רבי שמעון היא ורבי שמעון אליבא דמאן אי אליבא דר"ע הא אמר [ד]מוכר בעין יפה מוכר וכל שכן מקדיש אלא פשיטא אליבא דרבנן וקא סבר ר"ש [ג] כי היכי דמוכר בעין רעה מוכר מקדיש נמי בעין רעה מקדיש ומשייר ארעא ואלא

מסורת הש"ס

[ו] ערכין יד., [ב] נכ"י ליתא לתיבת לפיכך וגורס וכשהוא פודה. דק"ס, [ג] [מנחות קח: ערכין יד.], [ד] [לעיל ל. וש"נ], [ה] [נכורות כ.], [ו] [נכלשים כג.], [ז] [לקמן פג.], [ח] [קידושין כח:], [ט] [בא. ד"ה ה"ז], [י] נ"ל מקדיש כמוכר. רש"ש, [כ] נ"ל ר"ש. רש"ש,

הגהות הב"ח

(א) גמ' מי לי נימא ר"ע וכו': (ב) שם ואי רבנן: (ג) שם וקא סבר ר"ש דין גבוה כדין הדיוט מה דין הדיוט מוכר בעין רעה מוכר: (ד) רשב"ם ד"ה פחות מיכן וכו' ופופו ליתא כדי לשתלן יפה הס"ד: (ה) ד"ה אלא פשיטא וכו' כדין הדיוט מה דין הדיוט מוכר בעין רעה מוכר אף מקדיש נמי כל"ל והה"מ: (ו) בא"ד אמיכן לרב הונא וכו': (ז) בא"ד גבי מקדיש ועיל שמעינן כל"ל ותיבות קרקע ושיר אילנות לפניו נמחק: (ח) תוס' ד"ה ואם וכו' כהמוכר את הספינה דף פ"ג ע"ב היא ארז ביניסס מהו כו' מ"ל קנה וקנה פי' אלא מקדיש לעופין: (ט) ד"ה מדמוכר וכו' שפיר נמי הא דרב הונא:

מוסף רש"י

הקדיש שלשה אילנות. נטועין ומפחרין בסדלן, ממטע עשרה לבית סאה. שאם היו עשרה מפחרין כדרך אלו היו מחזיקין בית סאה, אז היא דין נטיעת אילנות וכל קרקע שביניהם שייך להם, לפיכך אם הקדישו הרי זה הקדיש קרקע שביניהם וכל אילנות קטנים שביניהם (ערכין יד.). פחות מכאן. אם נטועין בפחות ממטע עשרה לבית סאה אי ביותר מיכן, אין זהסדר נטיעת אילנות ולא הקדיש אלא אילנות וכשהוא פודה פודה בשויהן (שם). בזה אחר זה. לא קנה הקדם קרקע אלא אילנות כדאמר בב"ב (שם). ולא עוד. כלומר ולא אלו בלבד נפדין כשויהן שאין עמהן הקדם קרקע כלל, אלא אפילו הקדיש את האילנות. שאינן נטועים בסדלן, וחזר והקדיש את הקרקע. דאיכא למימר ליפרקו אגב מרגליהו, אפילו הכי האילן ולא קדשו יחד פודה אילנות בשויהן והקרקע נפדית בית זרע חומר שעורים חמשים שקלים (שם).

עין משפט נר מצוה

סז א ב מיי' פ"ד מהל' ערכין ומחרמין הל' ח סמג עשין קלא וע"ש בכ"מ: סח ג מיי' שם הל' יח: סט ד מיי' שם הל' טו:

רבינו גרשום

והא תניא הקדיש שלשה אילנות שהן ממטע עשרה לבית סאה. כלומר שכך שיעור יש בין אלו ג' אילנות שאם היו עוד שבעה סמוכין לאלו בשמנה אחת והיה הפרש בין כל אחת ואחת כמו שיש הפרש בין אלו ג' בין כאו"א היו תופשין הני ר' מקום בית סאה רי' אילנות בתוך בית סאה מקרי שדה אילן: ה"ז הקדיש את הקרקע. כשיעור שמגיע לאלו אילנות מההוא בית סאה ואת האילנות קטנים שביניהן ואם הם שדה אחרוה והוא רוצה לפדותן קודם היובל פודה כשיעור זרע חומר וכו' ולפי השנים של יובל סלע ופונדיון לכל שנה: פחות מיכן. כלומר אם נטועין הן הני ג' בסמוך משיעור ר' (אמות) לבית סאה או ביותר ריוח כשיעור ט' לבית סאה: או שהקדישן בזה אחר זה. הני ג' אילנות לא הקדיש הקרקע ולא האילנות שביניהן דבפחות מכאן יער מקרי ולא שדה אילן ובייחר על כן שדה לבן מיקרי ולא שדה אילן: וכשהוא פודן. האילנות אינו פודן אגב קרקע כשיעור זרע חומר שעורים אלא בשוויהן פודה האילנות בלבד: ולא עוד. כלומר לא מיבעיא היכא דהקדיש בזה אחר זה דלא הקדיש לא את הקרקע ולא את האילנות שביניהן וכשהוא פודה אינו פודה אלא האילנות שהקדיש לחודייהו אלא אפי' הקדיש את האילנ' ואח"כ הקדיש הקרקע כו': בשוויהן. כשהן שוין ולא יותר: מני. הא ברייתא דערכין: אלימא ר"ע. דתמני' הא קאמר מוכר וכו' וכ"ש מקדיש. והכא קתני להיכא דהקדיש האילנו' לא הקדיש קרקע אלמא דהמקדיש בעין רעה מקדיש: והא אמרי. רבנן במתני' אבל מקדיש בעין יפה מקדיש כדקתני במתני' המקדיש את השדה המקדיש את כולה משום דבעין יפה מקדיש: אלא פשיטא. הא מתני' ר"ש דקתני במתני' המקדיש את השדה לא הקדיש אלא חרוב וסדן שקמה אבל בור ודות לא הקדיש משום דמקדיש בעין רעה מקדיש וקסבר ר"ש המקדיש חרוב וסדן שקמה לא הקדיש קרקע. והאי דקאמר לעיל האילו וינקי משדה הקדש היינו כשהקדיש השדה: ור"ש אליבא דמאן. דעתו נוטה: אילימא אליבא דר"ע וכו' אלא פשיטא אליבא דרבנן. דאמרי מוכר בעין רעה מוכר והכי ס"ל לר' שמעון מדמוכר בעין רעה מוכר מקדיש נמי בעין רעה מקדיש ומשייר קרקע משום הכי להיכא דהקדיש את האילנות לא הקדיש את הקרקע דהמקדיש בעין רעה מקדיש ומתני' דערכין ר' שמעון היא:

המילנות אבל הזקינו אין לו קרקע דומיא דבור ודות דאי נפיל הבור והדות ואי אפשר לתקנו אין לו עוד דרך. ומעיקרא נמי הוה ידעינן דאמתא רב הונא לאמעמועינן דאי נפלי הדר שתיל להו אבל גמרא לא הוה מסיק אדעתיה שיש שום חידוש בדברי רב הונא אלא האי ואפילו לר"ע כו' והלכך כיון דליתא להאי אפי' הוה פריך פשיטא: **ומי מצית מוקמת ליה ר"ש כר"ע.** ולמימר דבעין יפה מקדיש: **ג' אילנות.** משיבי שדה האילן והקדים קרקע עמהן כל הצריך ליתקפת. ובנטיעות מיירי דאילו באילנות זקנים אמרו אלא יחפור [לעיל כו:] בדיק סאה צריך לשלשה: **ממטע י' בית סאה.** דהיינו מאתן וחמשין לכל חד כדאמרן אלא יחפור (לעיל דף כו:). ואע"ג דלגבי מוכר שלשה אילנות אמרינן שיעורא לקמן בהמוכר את הספינה (דף פב:) והוא שנטועין מד' אמות ועד ט"ז אמה בדעת מוכר תליא מילתא וחזו דעתו להקנות לו הצריך לו ולקיטת פירותיו ביניהן וחולה להן כמלא אורה וסלו כדאמרי' אמה לאבל הכא ביניקה תליא מילתא: **ואם האילנות.** קטנים שביניהן: **וכשהוא פודה.** אינו צריך לפדות האילנות בשוויהן והקרקע כפי חשבון הכתוב בספרה (ויקרא כז) ואם משדה אחוזתו יקדיש אים לה' והיה ערכך לפי זרעו זרע חומר שעורים בחמשים שקל כסף אלא הכל פודה ביחד לפי חשבון בית זרע חומר שעורים בג' שקל כסף דהיינו בית כור סלע ופונדיון לשנה שזהו חשבון ג' שקל כסף למ"ט שני יוכל אלא אים פונדיון יותר בשביל הכרע כדמפרש בערכין[ב] דהסלע לא הוי אלא מ"מ פונדיונין: **פודה בית זרע כו'.** דכתיב בקרא ואם משדה אחוזתו וגו' ואילנות בכלל שדה כדנפקא לעיל (דף סט:) מוקש שדה עפרון[ג]: **פחות מיכן.** חשיב יער וסופו ליתלש[ד]: **או יותר מיכן.** אין הקרקע צריך להן והוי כמקדיש אילן אחד שאינו מקדיש קרקע וכי האי גוונא נמי תניא גבי מוכר ג' אילנות בפרק המוכר את הספינה[ה]: **בזה אחר זה.** לא היה דעתו להקדיש קרקע: **פודן בשוויהן.** כדין כל הקדש שלא נאמר חשבון חמשים שקל כסף אלא במקדיש שדה אחוזה אבל בחילון בלא קרקע לא נאמר: ה"ג **ולא עוד אלא אפילו הקדיש את האילנות וחזר והקדיש את הקרקע כו'.** לא מיבעיא היכא דהקדיש את האילנות בזה אחר זה ושוב לא הקדיש את הקרקע דפודן בשוויהן אלא אפילו חזר והקדיש את הקרקע אחר שהקדיש האילנות בזה אחר זה שאינו פודה עם הקרקע דהא מעיקרא קדשו לדמיהן וכשהקדיש שוב את הקרקע צריך לפדות גם את הקרקע סלע ופונדיון לשנה לבד פדיון האילנות בשוויהן דשני הקדשות הן זה הוקדש לדמיו וזה לפי חשבון חמשים ואין לנו להפסיד הקדש דמי האילנות דאמירתו לגבוה כמסירתו להדיוט[ו] ומשעה שהוקדשו ראויין לפדות בדמיהן אלא קרקע. **מני.** הן בריתא דקתני פודן בשוויהן דמשמע דאפילו מקום האילנות לא הקדים אלא בעין רעה הקדים אילנות אלא קרקע היכא דלא הקדים ג' ביחד: **אילימא ר"ע האמר בעין יפה מוכר.** וסבירא ליה דמוכר שני אילנות יש לו קרקע לנוקם דלית ליה מתני' דהמוכר את הספינה [לקמן פא.] דהלוקח שני אילנות בתוך של חבירו אין לו קרקע אלא רבנן היא כדפרישית לעיל[ז] וכל שכן לר"ע מקדיש ג' אילנות או ג' בזה אחר זה דיש לו מיהא להקדש מקום האילנות ויפדו אגב קרקע לפי חשבון בית זרע חומר שעורים. **ואי רבנן.** דפליגי עליה דר"ע היא האמרי מוכר בעין רעה מוכר: **אכל מקדיש כו'.** כדקתני סיפא בד"א במוכר כו': **אלא פשיטא ר"ש היא.** דשמעינן ליה במתני' דמשו דין מוכר בעין רעה מוכר[ח] אלא הקדים בור ודות וגת ושובך בכלל שדה ואשמועינן הכא דש"ל נמי דמכל וכל הוי מקדיש בעין רעה דהיכא דמקדים אילן לא הקדים מקומו: **ור"ש אליבא דמאן.** מרבותיו שהרי מתלמידי ר"ע היה כדאמרינן (יבמות דף סב: ע"ש) עד שבא רבי עקיבא אצל רבותיו שבדרום ושאלה להם רבי יהודה ורבי מאיר ורבי יוסי ורבי שמעון ורבי נחמיה כו': **אלא פשיטא אליבא דרבנן דר"ע היא.** והאי בד"א במוכר כו' רבנן דר"ש קאמרי ליה אבל לר"ש כי היכי דפליגי רבנן ור"ע במוכר פליגי נמי במקדיש וקסבר ר"ש דין גבוה לרבנן דר"ע כדין הדיוט[ט]: **אף מקדיש נמי בעין רעה מקדיש.** אלמא לא מצית לתרוצי לעיל ר"ש אליבא דר"ע והדרן קושיין קמייתא לדוכתה דשמעינן ליה לר"ש דהמקדיש את השדה הקדים חרוב משום ינקיה שדה הקדש אלא שייר ארעא לעצמו לגורך החרוב אלא בעין יפה הקדים וה"ה למוכר דשייר אילנות לפניו וקשיא לרב הונא. ומיהו לר"ש נמי קשיא דידיה אדידיה דכדפריך לקמן [ע"ב] לעיל אמר עין יפה גבי הקדש והכא אית ליה עין רעה אך שיטת הגמרא עתה להקשות לרב הונא ומתכוין להעמיד קושיא ראשונה שהיתה (ו) רב הונא ואמ"ש[ב] כר"ע ואנו העמדנו דלית ליה הא דר"ע ותיהדר קושיא לדוכתה. ומשייר ארעא לא גרס דמשמע שמתכוין הגמרא להקשות דר"ש אדר"ש דהכא שמעינן ליה עין רעה והלכך משייר ארעא גבי מקדיש (ו) קרקע ושייר אילנות לפניו ועיל שמעינן דלא שייר כדדייקינן מדקאמר הואיל ויונקין כו' דא"כ מאי האי דקאמר מו ואלא קשיא כו' אלא לרב הונא מקשינן כדפרישית: והיינו

ילעינן דטעם דנחית לשיורא מהני לרבנן לשייר קרקע בהדי אילן כמו דרך בהדי בור: **ואת האילנות** שביניהם. כגון אילנות סרק ומשום אותן אילנות לא חשבינן להו לגופין דכיון שאין טוענים פירות עומדים ליעקר טפי מן השאר כדאמרינן בהמוכר את הספינה (ח) היה אריס ביניהם מהו כו' אלא פי' דלא חשיב לגופין: **אלא פשיטא אליבא** דרבנן וקסבר כי היכי דמוכר בו'. אבל כר"ע לא מצית לאוקמה דהא דכיון דנחית לעין יפה במוכר אית לן למימר דמקדים בעין יפה טפי מקדיש אבל השתא דסבר כרבנן דלא נחתי כלל במכר לעין יפה אתי שפיר דלית ליה בהקדש נמי עין יפה:

מדמוכר בעין רעה מוכר מקדיש נמי בעין רעה מקדיש. פירש רבינו שמואל דפריך לרב הונא דאמר לרבנן דמשייר קרקע בהדי אילן דהכא אשכח דר"ש סבר כרבנן ואפילו הכי לא משייר קרקע כשמשייר חרוב דקאמר דינקי משדה הקדש והא דקאמר אלא קשיא פירוש אדקשיא לן מר"ש לרב הונא תקשי לן דר"ש אדר"ש גופיה היכי מצי למימר כרבנן ותימה דהו"ל למימר וליטעמיך ועוד דמעיקרא פריך מי כרבנן פשיטא דמשייר קרקע בהדי אילנות לזרוע והשתא פריך דלרבנן נמי לא משייר קרקע דהא ר"ש כרבנן סבירא ליה וגרסה לרבינו יונתן דלא פריך לרב הונא כלל אלא אדרבה נא לקיים דבריו הראשונים הא דאמרינן אפילו לרבי עקיבא כו' והכי קאמר ומי מצית מוקמת ר"ש כר"ע והא ע"כ ר"ש כרבנן ולרבנן פשיטא דמשייר ארעא כדקאמר לעיל וא"כ תקשי דר"ש אדר"ש דהיכי קאמר ר"ש דינקי משדה הקדש אלא ע"כ ר"ש לדבריהם דרבנן קאמר וא"כ אתי שפיר נמי הא (ט) רב הונא דקאמר ואפילו לר"ע כו' דאתיא מילתיה דרב הונא אפילו כר"ע דלדידיה נמי לדבריהם דרבנן קאמר והא דאמר ואלא קשיא ה"פ ואלא קשיא דר"ש אדר"ש ומאי משני ורשב"א פירש דלא פריך אלא לרב הונא דאי לאו דרב הונא לא קשיא מידי דר"ש אדר"ש אלא משום דאמר רב הונא דאי נפלי הדר שתיל להו הוא דקשיא לן דר"ש אדר"ש דכיון דסבר ר"ש כרבנן א"כ לא ינקי משדה הקדש אבל אי אמרת דאי נפלי לא הדר שתיל להו אע"ג דר"ש כרבנן מ"מ ינקי משדה הקדש דכיון דאי נפלי אל ההקדש מאליו שתמת דמלתא דעתיה שיקדשו חרוב וסדן בהדי קרקע והיינו דקאמר ואלא קשיא כלומר לרב הונא דאמר אי נפלי הדר שתיל להו הדרא קושיא לדוכתה אמאי קאמר ר"ש הואיל וינקי משדה הקדש: **ומשייר ארעא.** פירש רבינו שמואל דלא גרסינן ליה ועל חנם פירש כן דמנא ליה דסבר דבעין רעה מקדיש אי לאו מהאי דקתני בזה אחר זה לא הקדיש קרקע והיינו דמשייר ארעא ולמאי דפרישית נמי בחזקת הבתים (לעיל דף לז:) דמוכיח דבעין רעה מקדיש מדלא קתני ברישא דפודה וחוזר ופודה יש לפרש נמי ומשייר ארעא כלומר דהא פשיטא לך דלרבנן דמשייר והיכי קאמר ר"ש לעיל דלא משייר: הכי

אלא פשיטא ר"ש היא. דשמעינן ליה במתני' דמשו דין מוכר בעין רעה מוכר[ח] אלא הקדים בור ודות וגת ושובך בכלל שדה ואשמועינן הכא דש"ל נמי דמכל וכל הוי מקדיש בעין רעה דהיכא דמקדים אילן לא הקדים מקומו: **ור"ש אליבא דמאן.** מרבותיו שהרי מתלמידי ר"ע היה כדאמרינן (יבמות דף סב: ע"ש) עד שבא רבי עקיבא אצל רבותיו שבדרום ושאלה להם רבי יהודה ורבי מאיר ורבי יוסי ורבי שמעון ורבי נחמיה כו': **אלא פשיטא אליבא דרבנן דר"ע היא.** והאי בד"א במוכר כו' רבנן דר"ש קאמרי ליה אבל לר"ש כי היכי דפליגי רבנן ור"ע במוכר פליגי נמי במקדיש וקסבר ר"ש דין גבוה לרבנן דר"ע כדין הדיוט[ט]: **אף מקדיש נמי בעין רעה מקדיש.** אלמא לא מצית לתרוצי לעיל ר"ש אליבא דר"ע והדרן קושיין קמייתא לדוכתה דשמעינן ליה לר"ש דהמקדיש את השדה הקדים חרוב משום ינקיה שדה הקדש אלא שייר ארעא לעצמו לגורך החרוב אלא בעין יפה הקדים וה"ה למוכר דשייר אילנות לפניו וקשיא לרב הונא. ומיהו לר"ש נמי קשיא דידיה אדידיה דכדפריך לקמן [ע"ב] לעיל אמר עין יפה גבי הקדש והכא אית ליה עין רעה אך שיטת הגמרא עתה להקשות לרב הונא ומתכוין להעמיד קושיא ראשונה שמיקר (ו) רב הונא ואמ"ש[ב] כר"ע ואנו העמדנו דלית ליה הא דר"ע ותיהדר קושיא לדוכתה. ומשייר ארעא לא גרס דמשמע שמתכוין הגמרא להקשות דר"ש אדר"ש דהכא שמעינן ליה עין רעה והלכך משייר ארעא גבי מקדיש (ו) קרקע ושייר אילנות לפניו ועיל שמעינן דלא שייר כדדייקינן מדקאמר הואיל ויונקין כו' דא"כ מאי האי דקאמר מו ואלא קשיא כו' אלא לרב הונא מקשינן כדפרישית: והיינו

הכי גרסינן **ואילו** רבי יהודה ור"ש הקדיש **ואח"כ** מת אביו בשדה אחוזה **דמיא.** ולא גרסינן היכא דמת אביו ואח"כ הקדישה לא צריך קרא דשפיר צריך קרא לכך אלא ר' יהודה ור"ש דידעי מסברא דהוא הדין הקדישה ואח"כ מת אביו משום דאזלי בתר פדיון אלא בהשולא (גיטין דף מח.) גרסינן ליה והסופרים טעו וכתבו גם כאן: **קרא אשבחו** ודרוש. ה"נ הוה מצי למדחי דבהא פליגי רבי יהודה ור"ש סברי קנין פירות לאו כקנין הגוף דמי ולא אינטריך קרא למת אביו ואחר כך הקדישה דהא לגמרי הוה שדה אחוזה דהא בחיי האב לא היה לו כי אם פירות ולא אינטריך קרא אלא להקדישה ואח"כ מת אביו ולא משום דאזלי בתר פדיון ורבי מאיר סבר כקנין הגוף דמי ואינטריך קרא למת אביו ואחר כך הקדישה אלא ירא כלום דמעיקרא נמי היתה שלו והכי הוה בעי לאוקמי פלוגתא בסוף השולא (שם):

לדבריהם דרבנן. ולא מצי למימר דסברא דנפשיה קאמר דהא לדידיה אפילו הקדיש אינן לא הקדיש קרקע כדקתני בברייתא כ"ש דלא הקדיש עם השדה קרקע הצריך לאינן כדפריש לעיל:

הדרן עלך המוכר את הבית

רבינו גרשום

אלא קשיא. הך דקתני מתני' ר' שמעון אומר המקדיש את השדה הקדיש חרוב וסדן שקמה ורקתני הכא מ"ש הואיל וינקי משדה הקדש אלמא דס"ל לר"ש מקדיש בעין יפה מקדיש והקדיש כל השדה ה"נ מקדיש אילנות בעין יפה הקדיש והקדיש הקרקע ומקומן. ומשני לעולם ס"ל לר"ש מקדיש בעין רעה מקדיש ושייר הקרקע והאי דקאמר הואיל וינקי משדה הקדש דמשמע בעין יפה מקדיש לדבריהן דרבנן קאמר להו וכו': מקדיש נמי בעין רעה מקדיש ושיורי משייר אפי' חרוב ושקמה והקרקע של מקומן: הואיל וינקין משדה הקדש אבל בור ודות דלא מכחשי בארעא לא. ורבנן אמרו ליה ל"ש. דכי היכי דהקדיש חרוב וסדן שקמה ה"נ הקדיש בור ודות אע"ג דלא מכחשי בארעא ולעולם ברייתא דערכין ר"ש היא: במאי אוקימתא להך ברייתא דערכין כר"ש. אי ר"ש אימא סיפא וכו' ונידיל בתר שעת הפדיון. דכי קא פודה הני אילנות בההיא שעתא הקרקע נתקדשה. דאמאי פודה את האילנות לבדן בשוייהן. ליפרקינהו אגב קרקע כשיעור בית זרע חומר שעורים כו': לוקחת שדה מאביו. שקנאה ממנו: מנין שתהא לפניו כשדה אחוזה. אע"ג דקנאה מאביו דפרוק ליה בדין שדה אחוזה זרע חומר שעורים בחמשים שקל כסף: ת"ל אם את שדה מקנתו אשר לא משדה אחוזתו יקדיש וחשב לו הכהן את מכס' ופודה אותה בשוויה: שדה מקנה. דעלמא שאינה ראויה להיות שדה אחוזה שאינה של אבותיו יפדה בשוויה: יצאה זו. שקנאה מאביו שאם לא קנאה היתה ראויה להיות לו שדה אחוזה שירושה מאביו להכי פודה אותה כדין שדה אחוזה דבריו ר' יהודה ור"ש. אלמא אע"ג דהקדישה קודם שמת אביו דאכתי בשעת הקדש לא הוה שדה אחוזה כיון דבשעת פדייה הוה שדה אחוזה אזלי בתר שעת פדיון. וה"נ אם איתא דמוקמת כר"ש ליזל בתר שעת פדיון: לא צריך קרא. היכא דכי הקדישה היה שדה אחוזה כי איצטריך קרא וכו': ומנא להו. לר' יהודה ור"ש דהיכא דהקדישה ואח"כ מת אביו דכשדה אחוזה ממש דמיא: אי מהאי קרא. דכתיב ואם משדה אחוזתו וגו': אימא קרא לדרשה דר"מ קאתי. דהכי מסתבר קרא כר"מ: אלא לאו משום דאזלי בתר פדיון. אלא לאו ש"מ דלאו ר"ש היא ואכתי קא מיבעי לך מני: אמר רב נחמן. לעולם ברייתא ר"ש. ודקא קשיא ליזל בתר פדיון דבההוא שעתא שדה אחוזה היא. ואי ברייתא דערכין [אליבא דר'] שמעון היא ליזל לבתר שעת פדיון. הכא לאו משום ההוא טעמא דאזלי בתר פדיון אלא מש"ה אמרי ר"ש ור' יהודה דכשדה אחוזה דמיא אע"ג דהקדישה קודם שמת אביו משום דקרא אשכח ודרוש: א"כ. הוא כדאמר ר"מ ניכתוב קרא אם את שדה מקנתו אשר לא אחוזתו דאי כתב הכי הוה משמע אותה אינה נפדית כי אם בשוויה אבל אותה שדה שלקחה מאביו ומת אביו ואח"כ הקדישה ודאי הויא לפניו כשדה אחוזה ונפדית בבית זרע חומר שעורים: אי נמי. הכי מיבעי לקרא למימר אשר לא שדה אחוזתו מאי כתיב משדה אחוזתו ש"מ ראויה וכו': תורת אילן עליו. דהיכא דזכין ב' אילנות והאי חרוב מורכב או סדן שקמה בהדייהו מצטרף בהדי שני אילנות וקנה קרקע דחשיב שדה אילן: תורת קרקע עליו. דלא מודבן אגב ארעא דכי היכי כי מכר קרקע לא מכר לו בור ודות הכי לא מכר נמי דאי חרוב וסדן דבר חשוב בפ"ע הוא: תורת עומר עליו. דהכי ק"ל דשני עומרין שכחה ג' אינן שכחה. ואם השנים הם כל אחד כשיעור עומר והאי עומר של סאתים הוה ביניהם השלישי לא לימא דהוי השנים שכחה והאי עומר גדול כמאן דליתא אלא מצטרף האי עומר גדול לשנים והוי ג' ולא הוי שכחה: ותורת גדיש עליו. דאם שכחו לבדו לא הוי שכחה דאינו עומר אלא גדיש:

ע א ב מיי' פ"ד מהל' ערכין וחרמין הל' כח סמג עשין קלא:

עא ג מיי' שם הל' יח:

עב ד מיי' פכ"ו מהל' מכירה הל' ג סמג עשין פג טוש"ע ח"מ סי' לו: לשון סעיף ה:

עג ה מיי' פ"ה מהל' מתנות עניים הל' יד:

עד ו מיי' שם הל' יח:

ואלא קשיא הואיל ויונקין משדה הקדש אלא רבי שמעון לדבריהם דרבנן קאמר להו לדידי כי היכי דמוכר בעין רעה מוכר מקדיש נמי בעין רעה מקדיש ושיורי משייר לדידכו אודו לי מיהא דלא הקדיש אלא חרוב המורכב וסדן השקמה ואמרי ליה רבנן לא שנא במאי אוקימתא לה כרבי שמעון אימא סיפא ולא עוד אלא אפילו הקדיש את האילנות וחזר והקדיש את הקרקע כשהוא פודה פודה את האילנות בשוייהן וחוזר ופודה בית זרע חומר שעורים בחמשים שקל כסף ואי ר' שמעון ליזיל בתר פדיון וניפרקו אגב ארעייהו דהא שמעינן ליה לר"ש דאזיל בתר פדיון דתניא[א] מנין ללוקח שדה מאביו והקדישה ואחר כך מת אביו מנין שתהא לפניו כשדה אחוזה ת"ל ואם את שדה מקנתו אשר לא משדה אחוזתו שדה שאין ראויה להיות שדה אחוזה יצתה זו שראויה להיות שדה אחוזה דברי רבי יהודה ורבי שמעון רבי מאיר אומר מנין ללוקח שדה מאביו ומת אביו ואח"כ הקדיש מנין שתהא לפניו כשדה אחוזה תלמוד לומר ואם את שדה מקנתו אשר לא משדה אחוזתו שדה שאינה שדה אחוזה יצתה זו שהיא שדה אחוזה ואילו רבי יהודה ורבי שמעון[ב] היכא דמת אביו ואחר כך הקדישה [ג]לא צריכי קרא כי אצטריך קרא היכא דהקדישה ואחר כך מת אביו מנא להו אי מהאי קרא אימא לכדרבי מאיר הוא דאתא אלא לאו משום דאזלי בתר פדיון אמר רב נחמן בר יצחק לעולם בעלמא רבי יהודה ורבי שמעון לא אזלי בתר פדיון והכא קרא אשכחו ודרוש א"כ לכתוב קרא ואם את שדה מקנתו אשר לא אחוזתו אי נמי שדה אחוזתו מאי אשר לא משדה אחוזתו את שאינה ראויה להיות שדה אחוזה יצתה זו שראויה להיות שדה אחוזה אמר רב הונא חרוב המורכב וסדן השקמה תורת אילן עליו ותורת קרקע עליו תורת אילן עליו [ד]דהיכא דאקדיש או זבין שני אילנות והאי יש לו קרקע עליו תורת קרקע עליו [ד]דלא מזדבן אגב ארעא ואמר רב הונא עומר שיש בו סאתים תורת עומר עליו ותורת גדיש עליו תורת עומר עליו [ה]דשני עומרים שכחה שנים והוא אינן שכחה תורת גדיש עליו דתנן[ו] עומר שיש בו סאתים (ז) שכחו אין שכחה אמר רבה בר בר חנה אמר ריש לקיש חרוב המורכב וסדן השקמה באנו למחלוקת רבי מנחם [ז](בר) יוסי ורבנן ולימא דבשעת הקדישה כבר היתה שדה אחוזה ממש: **כשדה אחוזה.** לפדותה בסלע ופונדיון לשנה: **ואם את שדה מקנתו וגו'.** וסיפיה דקרא ומתן את הערכך: **שדה שאינה ראויה.** בשעת הקדש להיות שדה אחוזה היום ולמחר כגון שלקחו מאחר אי נמי מאביו ולא מת קודם היובל. וקא ס"ד השתא דקרא לא כמר דייק ולא כמר דייק אלא לפי סברת דבריהן מפרשים הפסוק דס"ל לרבי שמעון דאזלינן בכל הקדשות בתר שעת פדיון כקנין כל דבר שאין נוקחין את החפץ אלא לפי שוויו בשעת מקח: **שהיא שדה אחוזה.** בשעה שהקדישה דאילו לא מת אביו היתה חוזרת ביובל לאביו בלכתיב [שם] בשנת היובל ישוב השדה לאשר קנהו מאתו ועתה בשמת אביו הרי היא לו שדה אחוזה (ד) ויחזור לו ביובל אבל הקדישה ואח"כ מת אביו ס"ל לר"מ דאינה כשדה אחוזה: **לדבר"מ הוא דאתא.** דמרבוי אחד אין לך לרבות אלא הוהו דמי טפי לרבויי אלא [לאו] משום דאזלי מסברא בשעת פדיון ומפרשי ליה לקרא לפי דעתם: **קרא אשכחו.** דמרבי ליה בהדיא אבל בעלמא ניזיל גבי שעת הקדש לאומרא דכיון דקדשו אילנות לדמיהן אין לנו להפסיד הקדש: **ג"כ.** כדר' מאיר דלא ריבה הכתוב בדין שדה אחוזה אלא מת ואח"כ הקדיש: ה"ג **לכתוב קרא אשר לא שדה אחוזתו מאי משדה.** דהכי משמע קרא ואם את (ה) השדה מקנה שאינה מקנת שדה אחוזה מאבל אם היא שדה אחוזה מקנת הקדישה ואח"כ מת אביו דכמעט (ו) קנוי היא בכלל שדה אחוזה בשעת הקדש שהרי יכולה להיות שדה אחוזה אם ימות קודם היובל ולעולם בתר שעת הקדש אזיל: **יש לו קרקע.** כדין הקונה שלשה אילנות בתוך של חבירו [ולקמן פח.] דחשיבותו לא תגרע כחו: **דלא מיזדבן אגב ארעא.** כדתנן במתני' [לעיל עח:] ואם היו שני אילנות והאי חרוב המורכב אילנות מכורין והאי אינו מכור ומשום דישא נקט סיפא: **תורם עומר עליו.** כשיש עמו שנים מצטרפין לשלשה עמרים ולא הוו שכחה: **שני עומרים שכחה שלשה אינן שכחה.** בספרי [תצא כד יט] מפיק ליה מהאי קרא ושכחת עומר בשדה (דברים כד) ולא גדיש וגם עומר שיש בו סאתים מפיק ליה התם מדכתיב [שם] לקחתו למעוטי האי דאינו ניקח בפעם אחת יפה: **תורת גדיש עליו.** דאפילו כשהוא לבדו אינו שכחה כדדרשינן בספרי [שם] עומר ולא הגדיש: **חרוב המורכב וסדן השקמה.** אם קדוש בכלל שדה אם לאו באנו למחלוקת ר' מנחם בר' יוסי ורבנן דלרבנן קדשי דבעין יפה מקדיש כדתנן במתניתין [לעיל עח.] ורבי מנחם בר' יוסי כרבי שמעון דבעין רעה מקדיש ואפי' חרוב שיונק מן השדה לא קדיש דבעין רעה כל כך הקדיש את השדה ששייר מן השדה לעורך יניקת חרוב שלו וכדפרישת לעיל רבי שמעון לדבריהם דרבנן קאמר להו כו'. והכי הוה שמיע ליה ריש לקיש מרבותיו דרבי מנחם ברבי יוסי סבירא ליה כרבי שמעון: ולימא

והיינו דקפריך **ואלא קשיא הואיל ויונקין כו'.** כמו וליטעמיך אדמקשי' לרב הונא תקשי דר' שמעון אדרבי שמעון דהכא שמעינן ליה בעין רעה מקדיש ולעיל קאמר הואיל ויונקין כו' דמשמע הכל הקדיש בעין יפה ולא שייר קרקע לחרוב שלו: ה"ג **אלא ר"ש לדבריהם דרבנן כו'.** ושיטת הוא דקא משני דלא תקשי למאי דאמר רב הונא [עח.] ואפילו לרבי עקיבא כו' ולא תקשי נמי דר"ש אדר' שמעון כו': **מקדיש נמי בעין רעה מקדיש.** דאפי' לר"ע כמו שאמר רב הונא וכל שכן לרבנן: **אלא לדידכו.** דאית לכו בעין יפה יותר מדאי גבי הקדש אפי' להקדיש בור וגת שאינם בכלל שדה די היה לכם אילו עשיתם מקדיש כמוכר לר"ע למימר דיה עין יפה לגבי מאי דמקדיש בהדיא כגון המקדיש את השדה הקדיש כל הקרקע כולו בעין יפה ולא שייר מן הקרקע כלום לעורך חרוב שלו נמצא יונק מן הקדש וקדוש אבל בור ודות ושובך וכל הנך דאמרן לעיל [שם] דאינן בכלל שדה לא ליקדשו שהרי אין דעתו להקדיש יותר ממה שהוא מפרש: **ואמרי ליה רבנן לא שנא.** כלומר לא משו לדבריו דהא קאמרי הקדיש את כולן דמדמו ליה לנותן מתנה שנותן ומקדיש בעין יפה כל מה שבשדה הוא ליל ושייך גביה דשדה פורתא ומהשתא מיתוקמא מילתיה דרב הונא אפילו כרבי עקיבא כדאמרן מעיקרא: **ליזיל בתר שעת פדיון.** דהא עכשיו הכל קדוש אילנות בהדי קרקע והכל קרוי שדה: **דהא שמעינן ליה כו'.** וסברא בעלמא היא (ג) והכי משמע ליה קרא [ויקרא כז] ואם משדה אחוזתו יקדיש אים לה' והיה ערכך עכשיו בשעת פדיון בית זרע חומר שעוריס וגו': המקדיש שדה מקנה פודהו בשוויו כדכתיב בהדיא בפרשה [שם] אבל בשדה אחוזה קנה הכתוב זרע חומר שעוריס בחמשים שקל כסף: **ואחר כך מת אביו.** וכ"ש אם מת אביו תחלה ואחר כך הקדישה דבשעת הקדישה כבר היתה שדה אחוזה ממש: **כשדה אחוזה.** לפדותה בסלע ופונדיון לשנה: **ואם את שדה מקנתו וגו'.** וסיפיה דקרא ומתן את הערכך: **שדה שאינה ראויה.** בשעת הקדש להיות שדה אחוזה היום ולמחר כגון שלקחו מאחר אי נמי מאביו ולא מת קודם היובל. וקא ס"ד השתא דקרא לא כמר דייק ולא כמר דייק אלא לפי סברת דבריהן מפרשים הפסוק דס"ל לרבי שמעון דאזלינן בכל הקדשות בתר שעת פדיון כקנין כל דבר שאין נוקחין את החפץ אלא לפי שוויו בשעת מקח: **שהיא שדה אחוזה.** בשעה שהקדישה דאילו לא מת אביו היתה חוזרת ביובל לאביו בלכתיב [שם] בשנת היובל ישוב השדה לאשר קנהו מאתו ועתה בשמת אביו הרי היא לו שדה אחוזה (ד) ויחזור לו ביובל אבל הקדישה ואח"כ מת אביו ס"ל לר"מ דאינה כשדה אחוזה: **לדבר"מ הוא דאתא.** דמרבוי אחד אין לך לרבות אלא הוהו דמי טפי לרבויי אלא [לאו] משום דאזלי מסברא בשעת פדיון ומפרשי ליה לקרא לפי דעתם: **קרא אשכחו.** דמרבי ליה בהדיא אבל בעלמא ניזיל גבי שעת הקדש לאומרא דכיון דקדשו אילנות לדמיהן אין לנו להפסיד הקדש: **ג"כ.** כדר' מאיר דלא ריבה הכתוב בדין שדה אחוזה אלא מת ואח"כ הקדיש: ה"ג **לכתוב קרא אשר לא שדה אחוזתו מאי משדה.** דהכי משמע קרא ואם את (ה) השדה מקנה שאינה מקנת שדה אחוזה מאבל אם היא שדה אחוזה מקנת הקדישה ואח"כ מת אביו דכמעט (ו) קנוי היא בכלל שדה אחוזה בשעת הקדש שהרי יכולה להיות שדה אחוזה אם ימות קודם היובל ולעולם בתר שעת הקדש אזיל: **יש לו קרקע.** כדין הקונה שלשה אילנות בתוך של חבירו [ולקמן פח.] דחשיבותו לא תגרע כחו: **דלא מיזדבן אגב ארעא.** כדתנן במתני' [לעיל עח:] ואם היו שני אילנות והאי חרוב המורכב אילנות מכורין והאי אינו מכור ומשום דישא נקט סיפא: **תורם עומר עליו.** כשיש עמו שנים מצטרפין לשלשה עמרים ולא הוו שכחה: **שני עומרים שכחה שלשה אינן שכחה.** בספרי [תצא כד יט] מפיק ליה מהאי קרא ושכחת עומר בשדה (דברים כד) ולא גדיש וגם עומר שיש בו סאתים מפיק ליה התם מדכתיב [שם] לקחתו למעוטי האי דאינו ניקח בפעם אחת יפה: **תורת גדיש עליו.** דאפילו כשהוא לבדו אינו שכחה כדדרשינן בספרי [שם] עומר ולא הגדיש: **חרוב המורכב וסדן השקמה.** אם קדוש בכלל שדה אם לאו באנו למחלוקת ר' מנחם בר' יוסי ורבנן דלרבנן קדשי דבעין יפה מקדיש כדתנן במתניתין [לעיל עח.] ורבי מנחם בר' יוסי כרבי שמעון דבעין רעה מקדיש ואפי' חרוב שיונק מן השדה לא קדיש דבעין רעה כל כך הקדיש את השדה ששייר מן השדה לעורך יניקת חרוב שלו וכדפרישת לעיל רבי שמעון לדבריהם דרבנן קאמר להו כו'. והכי הוה שמיע ליה ריש לקיש מרבותיו דרבי מנחם ברבי יוסי סבירא ליה כרבי שמעון: ולימא

הדרן עלך המוכר את הבית

תורה אור השלם

1 ואם את שדה מקנתו אשר לא משדה אחוזתו יקדישנו לה׳: ויקרא כז כב

הגהות הב"ח

(א) גמ' ואילו ר' יהודה ור"ש אפי' היכא דהקדישה ואח"כ מת אביו הוה שדה אחוזה מגא להו כל"ל ותיכוא היכא דמת אביו ואח"כ הקדישה לא צריכי קרא כי איצטריך קרא מאי: (ב) שם שם כו פאתים ושכחו אינו שמה: (ג) רשב"ם ד"ה דהא שמעינן וכו' בעלמא היא דנידיל בתר פדיון והכי משמע ליה: (ד) ד"ה שהיא שדה וכו' שדה אחוזה אבל הקדיש ואח"כ מת אביו כל"ל ותיכוא ומחוור לי ביובל נמחק: (ה) ד"ה הא"ג וכו' ואם את שדה מקנתו שאינה מקנת שדה וכו': (ו) בא"ד דכמעט קנוי היא בכלל:

מוסף רש"י

מנין לוקחת שדה מאביו כו'. שדה אחוזה אם הקדישה ולא נאלה קודם היובל ומכרה נזכר לאחר מיום נגאלה עוד וכשהיא יוצאה ביובל מיד הלוקח מן הנזכר מתחלקת לכהנים שנאמר (ויקרא כז) ואם לא יגאל את השדה וגו' והיה השדה בצאתו וגו' ושדה מקנה כשהקדישה ולא נגאלה ומכרה הנזכר כשהיא יוצאה ביובל מחרת לנעליס הראשונים שמכריה למקדיש, שנאמר בשנת היובל ישוב השדה לאשר קנהו מאתו וגו' (גיטין מח.). והקדישה. כחיי אביו בעודה בידו שדה מקנה (שם). ואחר כך מת אביו. ונעשית לו אחוזה (שם) אע"ג דבשעת הקדש הוא שדה מקנה, הואיל ולאחר שמת אביו הוי שדה אחוזה (ערכין יז.). מנין שתהא לפניו כשדה אחוזה. אם לא נאלה ומכרה הנזכר בעליה לכהנים ביובל (גיטין מח.) ונפדית בחמשים שקלים ולא בשויה (ערכין יד.). אשר לא משדה אחוזתו. קרא יתירא הוא (גיטין מח.). שדה שאין ראויה. בשעה שהקדש, להיות לו שדה אחוזה לעולם (שם). יש לה דין שדה מקנה לפדות בשוויה (ערכין יד.). יצאה זו כו'. ולא שכן מת אביו ואחר כך הקדישה, דבשעת הקדש כבר היתה אחוזה (גיטין מח.). ר' מאיר אומר. זו אינה שדה אחוזה ותוכיח לו ממתנת אביו שמכרה לו וקנה כי אחת לחמת אביו ואחר כך הקדישה אתה (שם). ואחר כך הקדישה. דבשעת הקדש הוא שדה אחוזה אבל הקדישה ואחר כך מת אביו מגא להו (גיטין מח.). אי מהאי קרא. דאשר לא משדה אחוזתו, דלמא לאו למעוטי הקדישה ואח"כ מת אביו אלא למעוטי מת אביו ואח"כ הקדישה, ואבדרים ליה ר' מאיר (ערכין יד.). בתר פדיון. וכיון דבשעת פדיון מת אביו, הוא ליה שדה אחוזה (שם). קרא אשכחו ודרוש. לרבויי מיעה אף

א) ערכין יד. כו: גיטין מח.
ב) פאה פ"ו מ"ו, ג) [ל"ל ברבי].
ד) גמ' ולא הוי שדה אחוזה ומ"ש הקדישה ולא מת אביו הוי שדה אחוזה ומ"ש הקדישה ולא מת אביו ומ"ש הקדישה ולא צריכי קרא כי איצטריך קרא מאי: (ה) שם שם שם כו פאתים ושכחו אינו שמה: (ו) רשב"ם ד"ה דהא שמעינן וכו' בעלמא היא דנידיל בתר פדיון והכי משמע ליה: (ד) ד"ה שהיא שדה וכו' שדה אחוזה אבל הקדיש ואח"כ מת אביו כל"ל ותיכוא ומחוור לי ביובל נמחק: (ה) ד"ה הא"ג וכו' ואם את שדה מקנתו שאינה מקנת שדה וכו': (ו) בא"ד דכמעט קנוי היא בכלל:

ולימא מחלוקת ר"ש ורבנן. והוה משמע לן דר"ש לדבריהם דרבנן קאמר להו כדאמרן לעיל [עב:] דלמי ממתני' הוה אמינא דבחרוב ושקמה מודי להו כדקתני בהדיא [לעיל עא.] אלא מרוב המורכב כו' משמע דבחרוב וסדן מודי להו ר"ש לרבנן: **הא קמ"ל כו'.** הא עדיפא לאשמועינן דהסיא דר"ש

ממילא שמעינן ליה לדבריהם דרבנן קאמר להו כדדייקינן מברייתא לעיל: **הדרן עלך המוכר את הבית**

המוכר את הספינה. סתם: **תורן וגם ועוגין וכל המנהיגין.** בגמ' מיפרשי: **עבדיס.** שיש לו לבעל הספינה להנהיגה ולשמור פרקמטיא שלו שבתוכה: **מרלופין.** לתת בתוכן האמתיקי דהיינו פרקמטיא של ספינה כדמפרש בגמ' [עז:]. וכל הני נמי ליתנהו בכלל הקדש שאם הקדיש את הספינה לא הקדיש את אלו מדלא קתני לה בפירקין לעיל והיינו טעם דכל הני דמשיגיא בפרקין לעיל בית המרחץ בית הבד ועיר ושדה כולהו מקרקעי נינהו וכל הני דמשיב לא מכר בטלים קנא אגבן לגבי הקדש ומתנה וחלוקת אחין אבל הני דהאי פירקא מטלטלי נינהו לא שנא מכר ולא שנא מתנה והקדש כולן שוין בהנהו דלא מכר שכשם שלא מכר כמו כן לא הקדיש ולא נתן: **גמ' אסקריא.** מש"ט שפורסין עליו את הוילון בלאש הספינה: **וכן הוא אומר אלו מלבנון כו'.** לאיה לדבר דתורן דמתניתין היינו לאסקריא שהאסקריא מאלו מאילן גבוה עושין אותה: **אדרא.** הוא הוילון שפורסים על התורן להוליך את הספינה ברוח. ויל"א בלע"ז: **וכן הוא אומר.** דהיינו אדרא שעשוי מפשתים וקנבוס מין בגד: **עוגינין.** אנקר"ש של ברזל ומשליכין במים להעמיד הספינה במקום אחד: **וכן הוא אומר.** דעיגון דמתניתין לשון עכוב הוא כדכתיב הלהן תעגנה כמו תעשנה תתעכבו מלהנשא לבעל אלמא עוגין דמתני' היינו עיגון: **משוטות.** שקורין ריימ"א שמשוטטין בהן את הספינה: **וכן הוא אומר אלוגים מבשן עשו משוטיך.** בספינה מיירי ביחזקאל ומקשיב תשמישי הספינה וכליה ומדקשיב המשוטות ש"מ דעיקר תשמישי הספינה הן ומנכרין בכלל הספינה והלכך אמרי' דכל המנהיגין דמתני' אתא לרבויינהו: **כל הופסי משוט.** אלמא עיקר (ג) הספינה על ידי שתופסין משוטות דסד"א חבלים המושכין הספינה ליהוו עיקר מנהיגין אבל משוטות לא מיזדבני קמ"ל: **אסלה.** כגון של הספינה שעולין בו ולשון יון הוא וכן פר"ח ורב אלי: **בור המים שבאוכה.** נותנין בו מים המתוקין לפי שמי הים מלוחין: **ביליס ודוגים.** היינו ספינה קטנה שקושרין לספינה גדולה וכשקורעין לעלות ליבשה נכנסין באותה קטנה מהגדולה שהגדולה אינה יכולה להתקרב אל שפת הים מפני עומקה. קוקיי"ט בלע"ז ויש לועזים בול"א קרוב לשון העברי: **ביליאיתא דמישן.** מישן נהר קטן ואין מהלכין בו אלא בספינות קטנות ובמס' שבת אמרי' בפ' הזורק (דף קא.) הני ביליאיתא דמישן כו': רבי נתן מבבל עלה: **דוגים.** על שם שלדין בה דגים דקלה הוא על פני המים: **ואחריתכן בסירות דוגה.** בספינות קטנות בקדרות הקרוויות דוגה וקלים על פני מים יוליכו אתכם מהרה בגלות: **אמר רבה אשתעו לי כו'.** כל הני עובדי דקא חשיב משום מה רבו מעשיך ה' (ד) ומהן להודיע מתן שכרן של צדיקים לעתיד לבא או לפרש מקראות האמורים בספר איוב המדברים בעופות גדולים ובהמות ודגים גדולים שכל שיחת תלמידי חכמים צריכה תלמוד [סוכה כא.]: **דמטבע.** שרופה לטבוע: **אית ליה כריסא.** שהולך לפניה: **לויתא דנורא חיורא.** אם לבנה ומלאך מזיק הוא: **אלוופא.** מקלות כמו לא באלה ולא ברומח במסכת שבת (דף סג.): **אמן אמן סלה** גרסינן: **וניים.** מזעפו: **כין גלא לגלא תלתא מאה פרסי.** ומשום דאמר בסמוך ורמא ליה גלא קלא לחבריה אינטריך לאשמועינן דמשלא מאות פרסי (ה) שמעין קולות לחבירו: **דלינן גלא.** יותר משיעור גבהו השליכו למעלה עד לרקיע. אי נמי הבלא דרקיע נפיס עד מהלך קרוב לחמש מאות שנה שיש מן הרקיע עד לארץ: **מרבעתיה.** (ו) שכינו: **דכוכבא זוטא.** כוכב קטן שבקטנים: **ביזרא.** בית זרע ארבעים כור של חרדל דנפיש משל שאר זרעים: **מקלינן מהכליה.** נשרפים מחוס כוכב: **ורמא ליה גלא.** נתן קולו כלומר נעקר כדוגמת תהום אל תהום קורא [תהלים מב]. ושמא מלאכים הממונים עליהם הם: **שבקא מידי בעלמא כו'.** מפני שהגביה כל כך היה סבור שיצא חוץ לספת הים ושטף את העולם: **ונחרביה.** מפני עון הדור: **א"ל.** גלא לחבריה: **פוק חזי גבורתא דמרך כו'.** כלומר אין (ז) לי רשות לצאת: **כמלא חוטא חלא.** מלא רוחב חוט אינו יכול לצאת מן החול: **שנאמר האוסי וגו'.** גמרא קאמר ליה: **הורמין** בנו"ן גרסי' כך שמעתי מאבא מרי. ואני שמעתי הורמין בזי"ן שד דאמרי' בסנהדרין (דף נט.) מפלגא דתמא דהורמין: **אקופי דשורא.** על שיני החומה. והאי עובדא להודיע גדלותיו של הקב"ה שמרחם על בריותיו ואינו נותן רשות לאלו להזיקן וגם שלא לצאת בדרך יחיד: **ורהיט פרשא.** לפי תומו: **ולא יכיל ליה.** (ז) שהיה השד רץ ביותר ומיהו הפרש לא היה מתכוין לכך: **סריגן.** שהיה אוכף וסרגא נתונין על הפרדות: אתרי

נדמה לו לגל שפנימי לו כי זה החיצון היה שוטף כל העולם: אמר ליה החיצון תא חזי גבורתא. כאומר אל תחשוב בדעתך שאוכל אני להגביה עצמי כלום יותר משיעורי שאפי' כמלא חוט השערה אינו רשאי לעבור חרץ מן החול שלי חרץ מתחומי: הורמיז בר ליליתא. אותו שד: אקופיא דשורא. על שיני החומה: ולא יכיל. פרשא למימטייה להההוא שד: מסרגאן ליה. שמו לו שני אוכפין על שתי פרדות:

מסורת הש"ס

(א) [עי' כש"ר ריח ופע"ק], (ב) [לקמן עח:], (ג) [סס], (ד) [גיטין סה:], (ה) [שבת קא.], (ו) [בע"א אימא רבה בר בר חנה], (ז) [גי' הערוך בגירסתו פי' שד וכן היה בגירסת רש"י בסנהדרין לט. ד"ה דסורמיז ע"ש ועי' תוס' סס ותוס' לעיל ח. ד"ה אופרא ותוס' גיטין יא. ד"ה הורמין ובפירוש הרמב"ם דהכא], (ח) מ"א סוסיא, ט) מ"א שכנו [רש"ל],

תורה אור השלם

1 ברושים משניר בנו לך את כל לחתים ארז מלבנון לקחו לעשות תורן עליך:
יחזקאל כז ה
2 שש ברקמה ממצרים היה מפרשך להיות לך לנס תכלת וארגמן מאיי אלישה היה מכסך:
יחזקאל כז ז
3 הלהן תשברנה עד אשר יגדלו הלהן תעגנה לבלתי היות לאיש אל בתתי כי מר לי מאד מכם כי יצאה בי יד יי:
רות א יג
4 אלונים מבשן עשו משוטיך קרשך עשו שן בת אשרים מאיי כתיים:
יחזקאל כז ו
5 ורדו מאניותיהם כל תפשי משוט מלחים כל חבלי הים אל הארץ יעמדו:
יחזקאל כז כט
6 נשבע אדני יי בקדשו כי הנה ימים באים עליכם ונשא אתכם בצנות ואחריתכן בסירות דוגה:
עמוס ד ב
7 האותי לא תיראו נאם יי אם מפני לא תחילו אשר שמתי חול גבול לים חק עולם ולא יעברנהו ויתגעשו ולא יוכלו והמו גליו ולא יעברנהו:
ירמיהו ה כב

הגהות הב"ח

(א) גמ' דעיתי אמא ונחרביה מ"ל: (ב) שם פוק חזי גבורתא דמרך דאפי' מלא חוטא דחלא לית דעבר: (ג) רשב"ם ד"ה כל תופסי וכו' עיקר הילוך הספינה: (ד) ד"ה אמר רבה וכו' מעשיך כ' ויש מהן לחודיע מתן: (ה) ד"ה כין גלא וכו' שומע קולו של חבירו הס"ד: (ו) ד"ה פוק וכו' כלומר (אין לי) תא"מ וכ"כ ס"א אין לך: (ז) ד"ה ולא יכיל ליה השד שהיה רץ ביותר:

מוסף רש"י

רבי נתן בבלאה. שבא מבבל כדאמרינן בב"ב (לקמן קלא.) והעזמי פני נתן הבבלי (ביסו סה:). ברציאתא. פסיעות קטנות וקלות מלמטה עד מחזו של סכין שקורין קרייט"ן (שבת קא:).

עין משפט נר מצוה

א א מיי' פכ"ז מהל' מכירה הל' ו סמג עשין עב עוש"ע מ"מ סי' רל סעיף ו:

לעזי רש"י

מש"ט. תורן.
ויל"א. מקרש.
אנקר"ש [אנקרי"ש].
עוגנים.
ריימ"א [ריימי"ש].
משוטים.
קוקיי"ט [קוקי"ט].
דוגית.
בוצ"א. סוג של ספינה.

רבינו גרשום

ונימא באנו למחלוקת ר"ש ורבנן. במתני' וכדאוקימנ' לפלוגתייהו לעיל. מש"ה נקיט דר' מנחם בר' יוסי ורבנן דהא קמ"ל דר' מנחם בר' יוסי כר"ש ס"ל:

הדרן עלך המוכר את הבית

המוכר את הספינה: איסקריא. זהו משוט: נס אדרא. אותו בגד שתולין בראש התורן להוליך הספינה ברוח: ואת העוגין. אלו שקורין אנקר"ש בלע"ז שמעמידין הספינה שלא תזוז לכאן ולכאן: הלהן תעגנה. אמרה להן וכי תעבור עצמכן מלהנשא לבעל: אלו המשוטות. שלועזין ריימי"ש: משוט. שמשוטטין הספינה לכאן ולכאן: האיסכלה. היינו הכיורה שמחקנין בספינה כדי לבשל עליו צרכיהן. ואית דאמרי סולם שיורדין בו מן הספינה: ואת בור המים. שמחקנין שם בספינה כעין בור ומשימין שם מים מתוקין לשתות: ואת הדוגית. היינו ספינה קטנה ומנהיגין אותה לספינה הגדולה וכשרוצין לצאת ליבשה הולכין ובאין באותו ביצית. והיינו ביציתא דמישן. נהרא הוא ששמו מישן וקטן הוא ואין יכולין לבוא בנהר כי אם בהני בוצייתא: ואחריתכן בסירות דוגה. כך הנביא אמר לישראל סוף שיוליכו אתכם בשבי באותן ספינות קטנות: גלא. גל של יום: כי צוציתא דנורא חיורתא. כמו ציצית הראש: אלוותא. מקלות: עד דחזיתן לבי מרבעתא דכוכבא. שהיינו רואין בית רביצת הכוכב ויהי מקומו כשיעור שיכולין לדרוש בו מ' מדות של חרדל: ואי דליין ספי. האי גלא הוי מקלינן מהבלא דההוא כוכב. וג"ם תמ"ה המור"ה וכמה הולכת הבלא דכוכבא. דמכדי קים לן כמה מהלך אדם ביעוני ביום ר' פרסאות נמצא מהלך חלת מאה פרסי דהיינו מהלך ל' יום וקתני הכא ואי דלינן טפי כלומר מיעוט יותר נמצא דהאי הבלא מהלך חמש מאות שנה פחות ל' יום שיעור חלת מאה פרסי דדלי הני לעיל דהא מן הארץ ועד לרקיע מהלך חמש מאות שנה אבל בין ארצא לעובא ליכא אלא חלת פרסי: שבקת מידי בעלמא דלא אחריבת. לפי שראה אותו מגביה כל כך

ולימא מחלוקת רבי שמעון ורבנן הא קמ"ל דרבי מנחם בר' יוסי כר' שמעון סבירא ליה:

הדרן עלך המוכר את הבית

המוכר את הספינה [א]מכר את התורן ואת הנס ואת העוגין ואת כל המנהיגין אותה אבל לא מכר לא את העבדים ולא את המרצופין ולא את האנתיקי ובזמן שאמר לו **המוכר** את הספינה. ולא את האנתיקי. משום סיפא דקתני בזמן שאמר לו היא וכל מה שבתוכה כולן מכורין נקט לה אבל משום ריסא לא איצטריך דכיון דאשמועינן דמרצופין דכל שעה נשאריס בספינה עצמה לא מכר כל שכן שבתוכה הרי כולן מכורין: **גמ'** תורן איסקריא וכן הוא אומר [1]ארז מלבנון לקחו לעשות תורן עליך: נס אדרא וכן הוא אומר [2]שש ברקמה ממצרים היה מפרשך להיות לך לנס: עוגין תני רבי חייא אלו עוגינין שלה וכן הוא אומר [3]הלהן תשברנה עד אשר יגדלו הלהן [ח]תעגנה לבלתי היות לאיש: מנהיגין א"ר אבא אלו המשוטין שלה וכן הוא אומר [4]אלונים מבשן עשו משוטיך ואבע"א מהכא [5]וירדו מאניותיהם כל תופשי משוט ת"ר המוכר את הספינה מכר את האיסכלה ואת בור המים שבתוכה [6]רבי נתן אומר המוכר את הספינה מכר את הביצית סומכוס אומר [7]המוכר את הספינה מכר את הדוגית אמר רבא ביצית היינו דוגית [7]רבי נתן בבלאה הוה קארי לה בוצית כדאמרי אינשי [8]בוציאתא דמיאשן סומכוס דבר ארץ ישראל קארי לה דוגית כדכתיב [9]ואחריתכן בסירות דוגה: אמר רבה אשתעו לי נחותי ימא האי גלא דמטבע לספינה מיתחזי כי צוציתא דנורא חיוורתא ברישא ומחינן ליה באלוותא דחקיק עליה אהיה אשר אהיה יה ה' צבאות אמן אמן סלה ונייח אמר רבה אשתעו לי נחותי ימא בין גלא לגלא תלת מאה פרסי ורומא דגלא תלת מאה פרסי זימנא חדא הוה אזלינן באורחא ודלינן גלא עד דחזינן בי מרבעתיה דכוכבא זוטא והויא לי כמבזר ארבעין גריוי בזרא דחרדלא ואי דלינן טפי הוה מקלינן מהבליה ורמי לה גלא קלא לחברתה חבירתי שבקת מידי בעלמא דלא שטפתיה דניתי אנא [9] ונאבדיה א"ל פוק חזי גבורתא דמריך [8] מלא חוטא חלא ולא עברי שנאמר [7]האותי לא תיראו נאם ה' אם מפני לא תחילו אשר שמתי חול גבול לים חוק עולם ולא יעברנהו אמר [1]רבה לדידי חזי לי [2]הורמין בר ליליתא [3]חיותא כי קא רהיט אקופיא דשורא דמחווא ורהיט פרשא כי רכיב [4]מתתאיה ולא יכיל ליה זמנא חדא הוה מסרגאן ליה תרתי כודנייתי וקיימן אתרי

דכל המנהיגין דמתני' אתא לרבויינהו: **כל הופסי משוט.** אלמא עיקר (ג) הספינה על ידי שתופסין משוטות דסד"א חבלים המושכין הספינה ליהוו עיקר מנהיגין אבל משוטות לא מיזדבני קמ"ל: **אסלה.** כגון של הספינה שעולין בו ולשון יון הוא וכן פר"ח ורב אלי: **בור המים שבאוכה.** נותנין בו מים המתוקין לפי שמי הים מלוחין: **ביליס ודוגים.** היינו ספינה קטנה שקושרין לספינה גדולה וכשקורעין לעלות ליבשה נכנסין באותה קטנה מהגדולה שהגדולה אינה יכולה להתקרב אל שפת הים מפני עומקה. קוקיי"ט בלע"ז ויש לועזים בול"א קרוב לשון העברי: **ביליאיתא דמישן.** מישן נהר קטן ואין מהלכין בו אלא בספינות קטנות ובמס' שבת אמרי' בפ' הזורק (דף קא.) הני ביליאיתא דמישן כו': רבי נתן מבבל עלה: **דוגים.** על שם שלדין בה דגים דקלה הוא על פני המים: **ואחריתכן בסירות דוגה.** בספינות קטנות בקדרות הקרוויות דוגה וקלים על פני מים יוליכו אתכם מהרה בגלות: **אמר רבה אשתעו לי כו'.** כל הני עובדי דקא חשיב משום מה רבו מעשיך ה' (ד) ומהן להודיע מתן שכרן של צדיקים לעתיד לבא או לפרש מקראות האמורים בספר איוב המדברים בעופות גדולים ובהמות ודגים גדולים שכל שיחת תלמידי חכמים צריכה תלמוד [סוכה כא.]: **דמטבע.** שרופה לטבוע: **אית ליה כריסא.** שהולך לפניה: **לויתא דנורא חיורא.** אם לבנה ומלאך מזיק הוא: **אלוופא.** מקלות כמו לא באלה ולא ברומח במסכת שבת (דף סג.): **אמן אמן סלה** גרסינן: **וניים.** מזעפו: **כין גלא לגלא תלתא מאה פרסי.** ומשום דאמר בסמוך ורמא ליה גלא קלא לחבריה איצטריך לאשמועינן דמשלא מאות פרסי (ה) שמעין קולות לחבירו: **דלינן גלא.** יותר משיעור גבהו השליכו למעלה עד לרקיע. אי נמי הבלא דרקיע נפיס עד מהלך קרוב לחמש מאות שנה שיש מן הרקיע עד לארץ: **מרבעתיה.** (ו) שכינו: **דכוכבא זוטא.** כוכב קטן שבקטנים: **ביזרא.** בית זרע ארבעים כור של חרדל דנפיש משל שאר זרעים: **מקלינן מהכליה.** נשרפים מחוס כוכב: **ורמא ליה גלא.** נתן קולו כלומר נעקר כדוגמת תהום אל תהום קורא [תהלים מב]. ושמא מלאכים הממונים עליהם הם: **שבקא מידי בעלמא כו'.** מפני שהגביה כל כך היה סבור שיצא חוץ לספת הים ושטף את העולם: **ונחרביה.** מפני עון הדור: **א"ל.** גלא לחבריה: **פוק חזי גבורתא דמרך כו'.** כלומר אין (ז) לי רשות לצאת: **כמלא חוטא חלא.** מלא רוחב חוט אינו יכול לצאת מן החול: **שנאמר האוסי וגו'.** גמרא קאמר ליה: **הורמין** בנו"ן גרסי' כך שמעתי מאבא מרי. ואני שמעתי הורמין בזי"ן בסנהדרין (דף נט.) מפלגא דתמא דהורמין: **אקופי דשורא.** על שיני החומה. והאי עובדא להודיע גדלותיו של הקב"ה שמרחם על בריותיו ואינו נותן רשות לאלו להזיקן וגם שלא לצאת בדרך יחיד: **ורהיט פרשא.** לפי תומו: **ולא יכיל ליה.** (ז) שהיה השד רץ ביותר ומיהו הפרש לא היה מתכוין לכך: **סריגן.** שהיה אוכף וסרגא נתונין על הפרדות: אתרי